

ZPRÁVY Z OBLASTÍ

Oblastní skupina Praha.

Koncem roku 1958 přípravný výbor prodiskutoval a rozpracoval návrh plánu práce a kádrového obsazení výboru pražské oblastní skupiny Československé psychologické společnosti při ČSAV.

Dne 20. prosince 1958 se v místnostech ČSAV sešla ustavující plenární schůze pražské oblastní skupiny ČSPS. Po stručném úvodním projevu předsedy společnosti univ. prof. Dr. J. Doležala ujal se vedení schůze Dr. M. Machač. Podal zprávu o činnosti přípravného výboru, charakterizoval úkoly oblastních skupin Společnosti a přednesl návrh plánu práce pražské oblastní skupiny. Po doplňujících diskusních připomínkách byl návrh plánu práce jednomyslně schválen.

Za předsedy jednotlivých zájmových skupin (sekcí) oblasti byli schváleni Dr. Zb. Bureš (psychologie ekonomická), prof. J. Linhart (psychologie výchovná), Dr. J. Kašpárek (teorie a metody) — všichni jednomyslně. Většinou hlasů byl zvolen Dr. L. Srp (psychologie klinická). Členy výboru byli dále zvoleni jednomyslně: prom. psych. V. Bokorová, Dr. M. Bondy, Dr. J. Koch, Dr. J. Lát a Dr. M. Machač. (Zpráva o této schůzi a o přijatém plánu práce je obsažena v Čs. psychologii; 3:2, 1959, str. 212.)

Nově zvolený 9členný výbor se v prvním pololetí 1959 sešel celkem šestkrát. Na první schůzi dne 5. ledna 1959 byli jednomyslně zvoleni Dr. M. Machač předsedou, Dr. J. Koch místopředsedou a Dr. M. Bondy jednatelem. Ve složení výboru došlo během roku k některým změnám. Vedení teoreticko-metodické sekce se ujal v březnu po s. Kašpárkovi s. Břicháček, s. Srpa v sekci klinické psychologie vystřídal v květnu s. Engelsmann. Po zvolení s. Machače do ústředního výboru Společnosti převzal koncem roku funkci předsedy pražské oblastní skupiny (OS Praha) s. Koch.

Celkem bylo 9 schůzí výborových. Výbor řešil zejména tyto úkoly: plán činnosti skupiny i jednotlivých sekcí, hodnocení

provedených akcí, evidenci členů pražské oblastní skupiny a návrhy na přijímání nových členů Společnosti, spolupráci s jinými vědeckými institucemi, zvláště s Českou lékařskou společností J. E. Purkyně, popularisaci psychologie, publikační možnosti aj.

V souladu se schváleným programem činnosti výbor za pomoci aktivu v sekcích projednal teoreticky a metodologicky nejzávažnější a prakticky nejaktuálnější psychologické problémy a navrhl perspektivní možnosti jejich rozpracování v rámci přednášek na plenárních zasedání pražské oblastní skupiny. Zatím byly uskutečněny tyto přednášky:

1. prof. Vladimír Tardy „Operacionalismus v psychologii“ (27. II. 1959).

Ve své přednášce sledoval prof. Tardy vznik a vývoj operacionalismu nejprve v přírodních vědách, zabýval se jeho filosofickými předpoklady a jeho současným stavem v psychologii. Závěrem provedl referent marxistickou kritiku tohoto pozitivistického psychologického směru. Této přednášce bylo věnováno ještě zvláštní diskusní zasedání dne 6. března 1959, na němž se členové zabývali historií operacionalismu (Dr. Jiránek), rozlišováním jeho metodologických a filosofických složek (Dr. Souček), vztahem operacionalismu ke Kantově noetice (Dr. Syřišťová), souvislostí s pragmatismem (prof. Linhart) a některými kladnými stránkami operacionalismu.

2. prom. psych. V. Břicháček „Základní typy experimentálních projektů v psychologii“ (20. III. 1959).

Úvodem referátu byla zdůrazněna nutnost přípravy každého experimentálního zkoumání také po stránce experimentálního plánu a přípravy statistických technik, kterých bude použito při zpracování výsledků.

Hlavní částí přednášky byl přehled základních typů experimentálních projektů. Nejprve byla vyložena podstata klasického (jednofaktorového) experimentálního projektu, jeho zásady a možnosti uplatnění. Dále byly probrány projekty faktorové, které byly rozděleny do těchto kategorií:

1. Projekty s použitím různých osob pro různé podmínky experimentu.

- a) projekt náhodně vytvořených skupin,
- b) projekt vyrovnaných skupin,

- c) faktorový projekt v užším slova smyslu,
 - d) projekt analýzy kovariance.
2. Projekty s použitím stejných osob pro všechny podmínky experimentu.

- a) projekt systematického vyvážení podmínek,
- b) projekt systematického znáhodnění podmínek,
 - I. latinský čtverec,
 - II. vyrovnaný latinský čtverec,
 - III. řecko-latinský čtverec,
 - IV. obdobné projekty.

Jednotlivé experimentální projekty byly ilustrovány na myšlenkových příkladech a byly stanoveny možnosti a hranice použití jednotlivých typů projektů.

Přednáška představovala úvod ke kratšímu cyklu statistických přednášek, které budou na programu na podzim a počátkem r. 1960.

3. Dr. J. Čáp, Aktuální psychologické otázky ve výchově a odborném výcviku učňů (24. IV. 1959).

V referátu byla podána stručná informace o současné situaci ve výchově a odborném výcviku učňů, o pedagogických a psychologických problémech, které s ní souvisí.

Je nezbytné, aby psychologové prozkoumali různé typy pracovních činností a jejich nácvik. Zvláštní pozornost je třeba přitom věnovat pracovním dovednostem, a to jak pohybovým tak intelektuálním. Problematiku učení u učňů je třeba řešit v širších souvislostech s otázkami utváření charakteru, zejména motivů u naší mládeže, a s otázkami přípravy mládeže pro povolání v rodinách a na všeobecně vzdělávací škole.

Zkoumání psychologických otázek ve výchově a odborném výcviku učňů má význam též pro řešení problematiky spojení školy se životem a pro řešení problematiky morální výchovy mládeže.

Tyto otázky bude třeba zkoumat ve spolupráci s pedagogy, lékaři, techniky a řídicími orgány. Důležité bude získat pro spolupráci zájemce z řad mistrů odborného výcviku a učitelů a dát jim potřebné psychologické vzdělání.

4. prof. J. Linhart, K otázce psychologie osobnosti dítěte z hlediska spojování vyučování s výrobní prací (15. V. 1959).

Přednáška se týkala některých základních otázek psychologie dítěte v pedagogické psychologii z hlediska spojování vyučování s výrobní prací. Autor se nejprve zabýval psychologickým rozbohem cílů socialistické výchovy. V další části přednášky podrobil kritice názory sensualistického asociacionismu i tvarové psychologie a ukázal na nutnost rozpracování psychologie činnosti z hlediska dialektického materialismu.

V této souvislosti byla věnována zvláštní pozornost otázce vztahu mezi pohybovou a rozumovou činností. Druhá část přednášky byla věnována rozboru některých psychologických otázek výchovy aktivního a samostatného žáka (psychologické otázky základního učiva, forem a metod vyučování v polytechnické a pracovní škole aj.).

5. Přednášku o práci polských psychologů, zejména pracovníků university v Poznani, přednesl prof. B. Hornowski (12. VI. 1959).
6. V. Břicháček: „Použití některých neparametrických metod v psychologii“ (25. IX. 1959). Bude publikováno.

Slabší účast na některých přednáškách byla způsobena zejména jejich malou publicitou. Během roku bylo proto přijato usnesení, aby konání přednášek bylo oznamováno v tisku a aby na ně byli zváni i zájemci z řad nepsychologů. Většina přednášek měla velmi dobrou úroveň, což se odrazilo i v živosti diskusí.

Výbor oblastní skupiny koordinoval činnost jednotlivých sekcí. Největší samostatnost a podnětnost projevila sekce ekonomické psychologie, vedená Dr. Burešem za spolupráce s Dr. Matouškem a Dr. Růžičkou. Vyžadovala toho také speci-fičnost úkolů této sekce i skutečnost, že v několika poválečných letech nemohla být u nás psychologie práce náležitě rozvíjena. Tato sekce se pravidelně schází, řeší aktuální otázky svého oboru a má dlouhodobější plán práce. Sekce se zabývala těmito problémy:

Dr. A. Ivanov referoval o analýze příčin úrazů a jejím významu pro prevenci. Zdůraznil, že správný systém vyšetřování, registrace a rozboru příčin ukazuje směry úrazové prevence a jeho využití zvyšuje hodnotu úrazových statistik jako prostředku úrazové zábrany na pracovištích.

Dr. O. Matoušek podal přehled o výzkumu parametrů, ovlivňujících bezpečnost a zdravotní nezávadnost práce u strojů a strojního zařízení, jehož výsledkem má být vypracování směrnic pro vývoj, konstrukci, stavbu strojů a strojního zařízení. Zvláště upozornil na zjištěnou různou rizikovost práce u jednotlivých strojů.

K úkolu „Výzkum parametrů“ se vztahovaly i tři následující referáty.

Dr. J. Křivohlavý shrnul poznatky o viditelných sdělovačích a pojednal zvláště o účelu a volbě různých druhů sdělovačů a o obecných podmínkách čitelnosti. V závěru uvedl výsledky experimentálního zjištění o faktech, které působí na přesnost a rychlost čtení různých symbolů.

Prom. psych. J. Štikar referoval o experimentálním výzkumu čitelnosti číslic. Byla zjišťována rychlost a přesnost čtení tří různých typů číslic (ČSN 90234L, Gill půltučný a Macworth) metodami „časového“ skóre a skóre „chyb“. Na základě zjištění jakož i na podkladě kvalitativní analýzy byl stanoven nejlépe čitelný typ u číslic.

Prom. psych. J. Hoskovec přednesl referát o distribuci zrakové ostrosti u průmyslových pracovníků. Byla vyšetřena zraková ostrost 500 vybraných pracujících z různých průmyslových odvětví, zjišťován zorný úhel a rozložení zorných úhlů. Na základě výzkumu byla stanovena velikost detailů tak, aby byly viditelné podněty čitelné pro 95–99% průmyslových pracovníků při daných světelných podmínkách.

Dr. A. Ivanov v referátu o bezpečnosti práce s traktorem poukázal na důležitost komplexního řešení problematiky za spolupráce lékařů, psychologů a techniků. Rozborem práce traktoristů byly stanoveny požadavky na konstrukci našich traktorů a na výcvik a výchovu traktoristů.

Dr. J. Křivohlavý podal přehled o úkolu: Bezpečnost při řízení motorových vozidel pouličních elektrických drah, poukázal na nutnost provádění topografie nehod a seznámil posluchače s výsledky zjištění čitelnosti dopravních značek.

Dr. L. Stejskal uvedl pět oblastí úkolů odboru výchovy a propagace: 1. teoretické zkoumání metod výchovy a pro-

pagace, 2. praktické vytváření vzorových výchovných pomůcek (diafilmy, gramodesky, instrukční vývěsky), 3. popularisace poznatků z oblasti bezpečnosti práce veřejnými osvětovými prostředky, 4. účast na vytváření předpokladů pro bezpečné polytechnické vyučování, 5. přednášková činnost.

Dr. J. Křivohlavý hovořil o významu barevné úpravy pracoviště pro zvýšení bezpečnosti práce.

Kliničtí psychologové rovněž pracovali úspěšně a uspořádali řadu početně navštívených akcí: byla uspořádána celostátní pracovní schůze psychologické komise Psychiatrické společnosti a 3 pracovní schůze české skupiny. Aktivně se též účastnili na I. čs. psychiatrickém kongresu v Jeseníku.

Naproti tomu se v prvním pololetí činnosti výboru nepodařilo v náležitě míře prohloubit spolupráci s příslušnými komisemi sekcí Čs. lékařské společnosti J. E. Purkyně. Překážkou těsnější spolupráce byla i určitá organizační nejasnost vztahů mezi oběma společnostmi, kterou pociťovali kliničtí psychologové, tradičně organizovaní a odborně se vyžívající na půdě Purkyňovy společnosti. K nápravě tohoto nedostatku, který škodí rozvoji psychologické vědy a neprospívá ani stavovským zájmům klinických psychologů, bude nutno vyjasnit některé problémy organizačního charakteru jednáním zástupců ústředních výborů obou společností. Zejména však bude potřebí větší iniciativy zástupců klinických psychologů v ČSPS. Určité kroky v tomto směru již oblastní výbor učinil.

Sekce pedagogické psychologie: Práce této sekce se omezila na uspořádání 2 přednášek na členských schůzích pražské oblastní skupiny (prof. J. Linhart, Dr. Čáp).

Teoreticko-metodická sekce: Práce této sekce se podobně jako v sekci pedagogicko-psychologické omezila na uspořádání 3 přednášek na členských schůzích (prof. Vl. Tardy, V. Briháček).

V souladu s pokyny ústředního výboru vyzval oblastní výbor jednotlivé sekce k tomu, aby usilovaly o rozšíření členské základny ČSPS. Vývoji psychologické vědy a jejímu zaměření prospěje, zúčastní-li se práce v ČSPS pracovníci z různých oblastí praxe ve větší míře než dosud. Řada návrhů vhodných kandidátů již byla předána ústřednímu výboru ČSPS.

Týž cíl sleduje i další opatření: Na plenární zasedání budou pravidelně zváni i pracovníci příbuzných oborů (pedago-

gové, filosofové, fyziologové atd.) a praktici z různých oblastí našeho života. Bylo by na místě, aby všichni členové podali uvážené návrhy vědeckých nebo praktických zájemců o psychologickou problematiku.

V souladu se schváleným plánem práce výbor dále provedl dotazníkovou akci k zajištění informací o jednotlivých psychologických pracovištích a o pracovním zaměření členů pražské oblasti.

V personálním složení výboru došlo za uplynulé pololetí k několika změnám. Nejbolestnější byl pro pražskou oblast tragický odchod PhDr. Jaromíra Kašpárka, vedoucího sekce teoreticko-metodické. Jeho úmrtí bylo vzpomenuáno na 1. členské schůzi Společnosti. Do výboru pražské oblasti a k vedení sekce teorie a metod byl kooptován prom. psych. V. Břicháček, na březnové schůzi výboru. Květnové schůzi výboru byla tlumočena resignace Dr. Srpa, vedoucího sekce klinické psychologie. Za něho byl do výboru a k vedení sekce klinické psychologie kooptován PhDr. F. Engelsmann na červnové schůzi výboru. Výbor také poděkoval za dosavadní dobrou snahu PhDr. J. Látovi. Funkce ve výboru byl zproštěn pro svůj dlouhodobý pobyt v zahraničí.

Ve svém programu pro druhou polovinu r. 1959 a počátek r. 1960 oblastní výbor počítá s těmito přednáškami:

- I. 1. Vegetativní komponenty reakcí
2. Základní techniky zpracování experimentálních výsledků
3. Neparametrické statistické metody
4. Analýsa rozptylu
- II. 5. Práce psychologů ve Výzkumném ústavu dopravním
6. Lidské vztahy a mentální hygiena v pracovním procesu
7. Práce psychologů v průmyslových závodech
- III. 8. Úkoly dětské a pedagogické psychologie v etapě dovršování socialismu (dvoudenní seminář)
9. K psychologickým otázkám výchovy dětí do šesti let
- IV. 10. 1–2 přednášky na témata, jež mají hraniční úlohu mezi psychologií klinickou a ekonomickou, resp. výchovnou. M. Machač.